

การบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาอุดรธานี: กรณีศึกษาโรงเรียนที่โดดเด่น
MANAGEMENT OF QUALITY SECONDARY SCHOOLS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE UDONTHANI: A CASE STUDY OF
OUTSTANDING SCHOOL

นัฐพล จันทระเสน^{1*}, พิมพ์พร จารุจิตร²

Nuttapon Chantarasena^{1*}, Pimporn Charuchit²

^{1,2}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{1,2}Program in Educational Administration Educational Administration, Udon Thani Rajabhat University

Corresponding author's e-mail: pichymeo@gmail.com^{1}

Received: March 8, 2024

Revised: April 19, 2024

Accepted: April 27, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 2) ศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาอุดรธานี การออกแบบวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยในลักษณะศึกษาเดี่ยว กรณีศึกษา โรงเรียนกุ่มกาวปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ใช้การวิเคราะห์ เนื้อหา ด้วยวิธีการสังเคราะห์และใช้การบรรยายและสรุปผลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบบรรยายและพรรณนา จากนั้นอภิปราย สรุปผล เพื่อหาข้อสอดคล้องกับทฤษฎีและนำเสนอผลการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียน กุ่มกาวปีมีองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 6 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาครู ด้านการเรียนการสอน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านระบบประกันคุณภาพ ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนกุ่มกาวปี มีการดำเนินการ ดังนี้ ด้านการพัฒนาครู ครูทุกคนอบรมไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง ต่อปี รายงาน กำกับ ติดตามผ่านระบบออนไลน์และนำผลไปปรับปรุง พัฒนาครูด้านการเรียนการสอน ใช้เทคโนโลยี และเน้นการสอนเชิงรุก ติดตาม ประเมินผลโดยการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน ครูนำผลไปปรับปรุงและพัฒนาการสอน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลจากผู้เข้าร่วม กิจกรรมและนำผลไปปรับปรุงพัฒนา ด้านระบบประกันคุณภาพ แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้อง

กับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ประเมินผลและนำผลไปปรับปรุงพัฒนากิจกรรมด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แต่งตั้งคณะกรรมการ จัดให้มีสื่อเทคโนโลยีครบทุกห้องเรียน กำกับ ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ครุภัณฑ์หลักสูตรไปใช้ประเมินโดยผู้มีส่วนได้เสียและปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ 3) สภาพปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนกุ่มหวาปี พบว่าด้านการพัฒนาครู สถานที่ในการจัดอบรมไม่เพียงพอ จึงแบ่งครูเป็นกลุ่มย่อย ๆ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ารับการ พัฒนา ด้านการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ทำให้กระทบต่อเวลาเรียน จึงบูรณาการกิจกรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเข้าด้วยกันและให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมแทน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่พบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ด้านระบบประกันคุณภาพ กิจกรรมไม่สอดคล้องกับกลยุทธ์ของโรงเรียน จึงประชุมเพื่อหาแนวทางปรับปรุงและแก้ไขกิจกรรมนั้น ๆ ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ห้องเรียนและโรงอาหารมีไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ระบบไฟฟ้ามีสภาพเก่า จึงมีการให้นักเรียนเดินเรียนและกำหนดการซ่อมแซมระบบไฟฟ้าไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นักเรียนเลือกเรียนบางรายวิชาเป็นจำนวนมาก ทำให้วัสดุ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ จึงปรับปรุงโครงการให้สอดคล้องกับกิจกรรมเพื่อนำงบประมาณมาจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ

คำสำคัญ: การบริหารโรงเรียน; โรงเรียนคุณภาพ; โรงเรียนที่โดดเด่น

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the components of school administration towards quality secondary schools; 2) to study the educational institution administration process towards quality secondary schools; and 3) to study the problems, obstacles, and recommendations of educational institution administration towards quality secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office Udon Thani. It is qualitative research. The research was conducted in the form of a single study. The case study was Kumphawapi School under the Secondary Educational Service Area Office Udon Thani. Data collection was from documents. The content analysis, synthesis and narratives were employed for summarizing and discussing the results together with finding consistency with the theory and present the research results. The findings were as follows: 1) Kumphawapi School has elements of educational institution administration towards a quality secondary school in 6 areas: teacher development, teaching community participation, and quality assurance system. The environment was conducive to learning and the development of educational institution curricula. 2) The management of Kumphawapi School towards high-quality secondary education was implemented through the following key strategies: teacher development: all of the teachers engaged in self-improvement, utilizing and reporting the application of acquired knowledge. Guidance, monitoring, and evaluation were conducted through an online system. Teaching and learning: the teachers were encouraged to adopt proactive teaching management and integrate technology into

their teaching practices. Internal supervision, guided by a friendly atmosphere, involved student participation in the evaluation process. Community involvement: the committees were appointed to assess activity outcomes based on participant satisfaction. Quality assurance system: the committees were established to align goals and vision with community needs. Comprehensive involvement from all parties was ensured. Performance was evaluated, reports were prepared, and results were communicated to the public through online channels. Environment that was conducive to learning: the committees oversaw the provision of technology and internet support in all classrooms. Continuous monitoring and evaluation were conducted. Curriculum development: the committees were appointed to create a curriculum that meets community and native needs. Active participation from all parties was encouraged. The curriculum was applied, evaluated, and continuously improved to stay current and relevant. 3) Challenges, obstacles, and recommendations of the management of Kumphawapi School towards high-quality secondary education were as follows: this study identified challenges and obstacles at Kumphawapi School concerning the quality of secondary education and proposed recommendations for improvement. The challenges and obstacles included a lack of knowledge among teachers in utilizing technology for teaching, conducting classroom research, quality assurance, and curriculum development. Additionally, classroom buildings and electrical systems were aging and deteriorating. The recommendations focused on promoting and developing teachers' knowledge and understanding of technology in teaching, encouraging classroom research, enhancing quality assurance processes, and improving curriculum development. Furthermore, urgent reports to the relevant authorities were suggested to seek assistance in promptly upgrading and developing school infrastructure, including buildings and electrical systems.

Keywords: school administration; quality secondary school; outstanding school

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลต่อระบบการศึกษาของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กระบวนการในการจัดการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความท้าทายดังกล่าว ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะพยายามเปลี่ยนแปลงกระบวนการในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพดีขึ้นก็ตาม แต่ยังมีปัญหาในหลายด้านต่อการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเกิดจากคุณภาพการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562, หน้า 1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 54 ที่รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งมีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ ซึ่งรัฐบาล ได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่มุ่งให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่ต้องมีการพัฒนาทุนมนุษย์ ให้มีศักยภาพในการเพิ่มขีด

ความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในสาขาต่าง ๆ พัฒนาและเสริมศักยภาพคนที่ต้องยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง อีกทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 ระบุให้มีการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ที่คนในสังคมไทยทุกช่วงวัย มีทักษะความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น มีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ด้านการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้กำหนดเป้าหมายให้ประชากรไทยวัยแรงงาน (กลุ่มอายุ 15–59 ปี) มีจำนวนปีการศึกษาเพิ่มขึ้นเป็น 12.5 ปี ในปี พ.ศ. 2579 ตลอดจนการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยโดยเวทีเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) ของ Global Competitiveness Index 4.0 (GCI 4.0) ได้นำจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดอันดับด้วยเช่นกัน จากรัฐธรรมนูญและแผนพัฒนาต่าง ๆ ข้างต้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ให้คนไทยทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยไม่มีค่าใช้จ่ายอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล มีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เท่าเทียม ทั่วถึงอย่างมีศักยภาพสามารถแข่งขันกับนานาประเทศ และพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน (ภาณุพงศ์ พนมวัน, 2562, หน้า 27)

จากการเก็บข้อมูล สํารวจและศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กได้ประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการจัดการศึกษา ด้านคุณภาพของบุคลากร ด้านปัจจัยในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ด้านการจัดการศึกษา ปัจจัยที่สำคัญในการจัดการศึกษา คือ ผู้เรียน ปัจจุบันการเกิดภายในประเทศมีจำนวนลดน้อยลง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565, หน้า 128–131) ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อห้องเรียน ต่ำกว่ามาตรฐาน ด้านคุณภาพของบุคลากร ครูผู้สอนมีการขาดทักษะวิทยาการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอน การสอนในสภาพครูไม่ครบชั้นเรียนและครูไม่มีเวลาในการจัดการเรียนการสอน เพราะมีการกิจที่นอกเหนือจากงานสอน และด้านปัจจัยในการพัฒนาการศึกษา เงินทุนสนับสนุนต่าง ๆ รัฐจะมีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้กับสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นเงินในการพัฒนาและค่าสาธารณูปโภคอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการจัดสรรในหลาย ๆ ด้านลดน้อยลง อาทิ การจัดสรรบุคลากร งบประมาณ สิ่งก่อสร้าง วัสดุและครุภัณฑ์ ส่งผลกระทบให้ขาดคุณภาพในการจัดการศึกษา ผู้เรียนได้รับการศึกษาไม่เต็มศักยภาพเท่าที่ควรจะได้รับ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายสำคัญให้มีโครงการ “โรงเรียนคุณภาพ” โดยมุ่งหวังให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและมีความปลอดภัย ซึ่งมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่ได้ดำเนินการโดยพัฒนาต่อยอดจากโครงการเดิม คือ โรงเรียนคุณภาพประจำตำบลโรงเรียนคุณภาพของชุมชน โรงเรียนมัธยมดีสี่มุมเมือง และโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (stand-alone) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565, หน้า 6)

โรงเรียนคุณภาพเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง ในการพัฒนาผู้เรียนและผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยีกับนานาประเทศได้ ดังนั้น การมีโรงเรียนคุณภาพถือเป็นนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญและเป็นกลไกให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีความเป็นเลิศ มีความเสมอภาคในการบริหารด้านการศึกษาที่เท่าเทียมกันในมาตรฐานยึดหยุ่นและหลากหลายทางปฏิบัติ โรงเรียนคุณภาพ เป็นเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนให้มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพเป็นต้นแบบ และแบบอย่างของโรงเรียนอื่นที่เป็นรูปธรรม และท้าทายความสามารถของผู้บริหาร นอกจากนี้ยังช่วยขจัดปัญหา

วิกฤติทางการศึกษาอื่น ๆ ได้ อาทิ เช่น คุณภาพโรงเรียนแตกต่างกันคุณภาพผู้เรียนที่มีมาตรฐานไม่เท่าเทียมกัน ผู้เรียนขาดกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและความเหลื่อมล้ำในการเข้ารับบริการทางการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นความมุ่งมั่นของกระทรวงศึกษาธิการในอันที่จะให้โรงเรียนคุณภาพ ดำเนินการอย่างสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนับเป็นมิติใหม่แห่งการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่รากหญ้าของการจัดการศึกษา โดยลดความแตกต่างของการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้ได้ (อรุณ จันทวานิช, 2547, หน้า 1-3)

โรงเรียนกุมภวาปีเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รับผิดชอบจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ตำบลกุมภวาปี ตำบลตูมใต้ ตำบลแซแล และตำบลเวียงคำ ในปีการศึกษา 2553 โรงเรียนกุมภวาปีได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล (world-class standard school) ปีการศึกษา 2558 ได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมประชาธิปไตยดีเด่น ปีการศึกษา 2560 เป็นโรงเรียนนำร่อง ตามโครงการพัฒนาครูเพื่อปลูกฝังเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีวินัย รักภูมิใจในชาติ ตามแนวคิด “STAR STEMS” ปีการศึกษา 2561 เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และปีการศึกษา 2564 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เนื่องด้วยสภาพภูมิศาสตร์มีความพร้อมที่จะรองรับนักเรียนจากโรงเรียนประถมศึกษาที่จะมาเรียนและรับนักเรียนจากโรงเรียนขยายโอกาสที่จะมาศึกษาต่อหรือมาเรียนรวมได้ สามารถแบ่งเบาภาระในการรับนักเรียนโรงเรียนแข่งขันสูงกลับสู่ชุมชนได้ (โรงเรียนกุมภวาปี, 2564, หน้า 5-6)

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกโรงเรียนกุมภวาปีเป็นกรณีศึกษาในการศึกษากระบวนการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา เพื่อทำการวิจัยและศึกษาโดยมีเนื้อหาและรายละเอียด ดังนี้ องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา กระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา และปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยนำผลที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาโรงเรียนคุณภาพในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสังกัดอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

โรงเรียนคุณภาพเป็นโรงเรียนที่มีการจัดการการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงและสามารถพัฒนาองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของนักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ แนวคิดสำคัญหนึ่งที่เชื่อมโยงกับโรงเรียนคุณภาพคือ "การเรียนรู้แบบยั่งยืน" (sustainable learning) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเน้นการพัฒนาเชิงบวกของนักเรียนในด้านการวิเคราะห์ การคิดเชิงวิจารณ์ และการแก้ปัญหา (OECD, 2018)

นอกจากนี้ "ทฤษฎีระบบ" (Systems Theory) ของ Bertalanffy (1968) ยังถูกนำมาใช้ในมิติของการจัดการโรงเรียน โดยมองว่าโรงเรียนเป็นระบบหนึ่งที่ต้องประสานงานทั้งปัจจัยภายในและภายนอกให้มีความสอดคล้องกัน เช่น การจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การประสานงานกับชุมชน และการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

ทฤษฎี "พัฒนาการขององค์กร" (Organizational Development) ของ Senge (1990) ได้ระบุว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพ ต้องมีวัฒนธรรมของการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทั้งบุคลากรและนักเรียนในกระบวนการปรับปรุงโรงเรียน

แนวคิด "การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง" (Learner-Centered Approach) ก็เป็นปัจจัยสำคัญในโรงเรียนคุณภาพ ซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและมีแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น (Brooks & Brooks, 1993)

โรงเรียนคุณภาพ หมายถึง สถานศึกษาที่มีมาตรฐานการศึกษาในระดับสูง มีการจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของการศึกษา ทั้งนี้การบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพต้องพิจารณาปัจจัยหลายด้าน เช่น การพัฒนาครู การเรียนการสอน การมีส่วนร่วมของชุมชน ระบบประกันคุณภาพ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1. การพัฒนาครู โรงเรียนคุณภาพต้องมีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และจรรยาบรรณที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ (Borko, 2004) การอบรม การวิจัย และการใช้เทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมให้ครูสามารถสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

2. การเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนที่ดีต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา (Bruner, 1966) การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายและการใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนโรงเรียนทั้งในด้านทรัพยากรและแรงงาน การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Epstein, 2001)

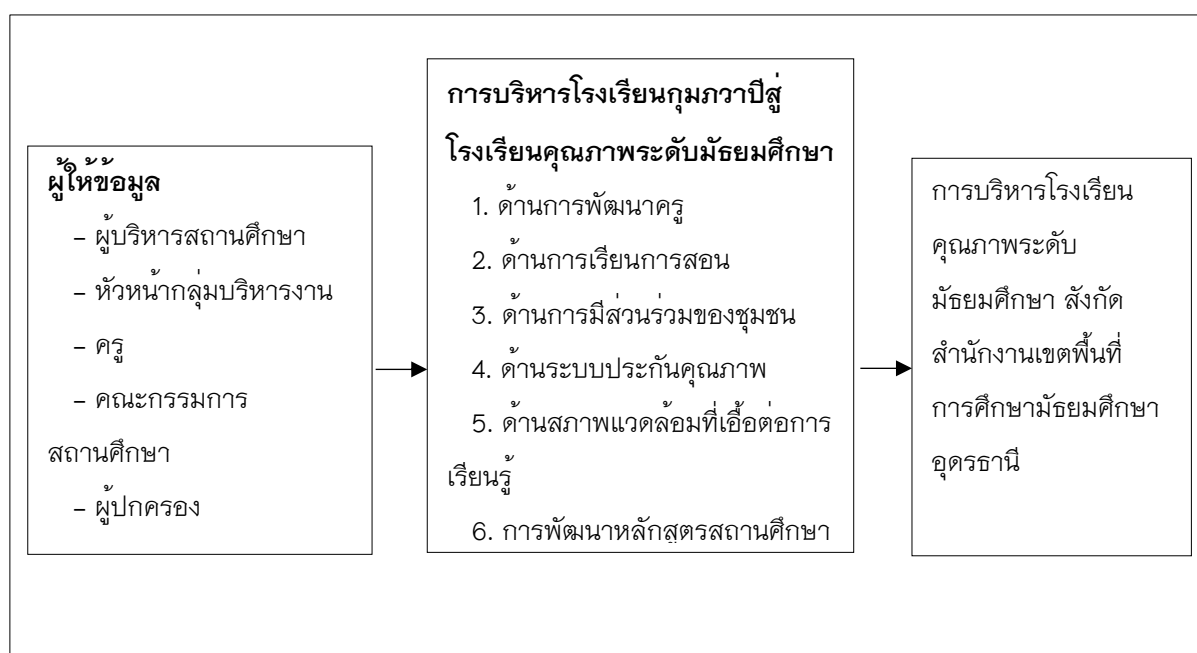
4. ระบบประกันคุณภาพ โรงเรียนต้องมีระบบประกันคุณภาพที่ชัดเจน มีการประเมินและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าคุณภาพการศึกษายังคงอยู่ในระดับสูง (Deming, 1986)

5. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งในด้านกายภาพและจิตวิทยาช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ (Bandura, 1977) การจัดห้องเรียนที่ดีและบรรยากาศในโรงเรียนที่เป็นมิตรจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและสังคมของนักเรียน

6. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและทันสมัยเป็นสิ่งสำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Tyler, 1949) การพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนและการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนกุมภวาปีต้องอาศัยการบริหารจัดการใน 6 ด้านหลักที่กล่าวมา โดยเริ่มจากการพัฒนาศักยภาพของครูให้สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์และการสนับสนุนที่ยั่งยืน ควบคู่กับการมีระบบประกันคุณภาพที่มั่นคง นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีและการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในการเป็นโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาแนวคิดและองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1. กำหนดขอบเขตการศึกษาแนวคิดและองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนกุมภวาปี

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารทางวิชาการ บทความทางวิชาการ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ในการนี้ผู้วิจัยจะเลือกข้อมูลเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยง หรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ และกรอบแนวคิดในการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ทฤษฎีเนื้อหาแบบบรรยายและพรรณนา (descriptive research)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของกระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

จากระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีข้างต้น โดยมีขอบเขตเนื้อหา คือ องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา โดยศึกษาแนวคิดของ สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2562), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562), สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) (2564), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565), Wimpelberg & Teddlie, (1989) และ Sergiovanni (2001) ได้องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 6 ด้าน

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ มีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน จำนวน 4 คน ครู จำนวน 103 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน และผู้ปกครอง จำนวน 2,179 คน รวมทั้งสิ้น 2,304 คน ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือก แบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection) ได้ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 21 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน จำนวน 4 คน ครูจำนวน 4 คน คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนกุ่มกวาปี จำนวน 3 คน และผู้ปกครอง จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) การสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์

2.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา แล้วจึงกำหนดกรอบเนื้อหาของเครื่องมือ เพื่อตั้งข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์

2.1.2 ออกแบบเครื่องมือให้สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย

2.1.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ จำนวน 18 ข้อ ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาครู ด้านการเรียนการสอน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านระบบประกันคุณภาพ ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และด้าน การพัฒนาหลักสูตรแล้วนำร่างแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (wording)

2.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาค่าความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องเป็นรายข้อ ดังนี้

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน	+ 1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
เห็นว่าเป็นไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	- 1

นำผลการประเมินรายข้อมาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องโดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ .5 ขึ้นไป ถ้าพบว่าข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องต่ำกว่า .5 ยังใช้ไม่ได้ต้องปรับปรุง ถ้าพบว่าข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ .5 - 1.00 ถือว่าแบบประเมินมีความเที่ยงตรงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ตัวแปรที่ศึกษา และนิยามศัพท์ สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลการวิจัยได้

2.1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างสมบูรณ์ ถูกต้องแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มทดลองในโรงเรียนอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

2.1.6 ปรับแก้แบบสัมภาษณ์หลังจากที่ทดลองใช้แล้ว

2.1.7 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำการวิจัย ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอการรับรองจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

3.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

3.3 ผู้วิจัยนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง จำนวน 21 คน

3.4 สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคลโดยใช้แบบเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

3.5 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แบบบรรยาย และพรรณนา

ระยะที่ 3 ศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1. ผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์การบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยสรุปด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบบรรยายและพรรณนา และการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ด้วยวิธีการสังเคราะห์และใช้การบรรยาย จากนั้นอภิปราย สรุปผล เพื่อหาข้อสอดคล้องกับทฤษฎีและนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

2. สรุปผลข้อค้นพบในการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นจุดเด่นหรือการปฏิบัติที่ดีในกระบวนการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนกุ่มกวดำเนินการที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อค้นพบที่สามารถเป็นแบบอย่างให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาอื่น ๆ นำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาต่อไปและส่วนที่เป็นข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ที่เป็นข้อบกพร่องหรือต้องปรับปรุงแก้ไข ก็ควรให้ดำเนินการนำไปหาแนวทางพัฒนาต่อไป

ผลการวิจัย

1. โรงเรียนกุ่มกวดำเนินการประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 6 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาครู ด้านการเรียนการสอน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านระบบประกันคุณภาพ ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2. สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนกุ่มกวดำเนินการดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาครู ครูทุกคนอบรมไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมงต่อปี รายงาน กำกับ ติดตามผ่านระบบออนไลน์และสรุปผลในภาพรวมเพื่อปรับปรุง พัฒนาครูต่อไป

2.2 ด้านการเรียนการสอน เน้นการสอนเชิงรุกและใช้เทคโนโลยีในการสอน ติดตาม ประเมินผลโดยการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการสอน ครูนำผลการนิเทศและการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการสอนต่อไป

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ประเมินผลจากการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและนำผลไปปรับปรุง พัฒนากิจกรรมครั้งต่อไป

2.4 ด้านระบบประกันคุณภาพ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ประเมินผลตามตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายที่กำหนดและนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมต่อไป

2.5 ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แต่งตั้งคณะกรรมการ ดูแล พัฒนาอาคารสถานที่ ให้น้ำดื่ม น้ำอยู่ น้ำใช้ จัดให้มีสื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการสอนครบทุกห้องเรียน กำกับ ติดตาม ประเมินผลและนำผล การประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

2.6 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ครูนำหลักสูตรไปใช้ ประเมินหลักสูตรโดยผู้มีส่วนได้เสียและมีการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรให้เป็นปัจจุบัน ทันสมัย

3. สภาพปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนกุ่มกวดำเนินการ เป็นดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนาครู อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และสถานที่ในการจัดอบรมไม่เพียงพอ จึงแบ่งครูเป็นกลุ่มย่อย ๆ และกำหนดวันอบรมเป็นช่วง ๆ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ารับการพัฒนา

3.2 ด้านการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ทำให้กระทบต่อเวลาเรียน จึงบูรณาการกิจกรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเข้าด้วยกันและให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายของกิจกรรมนั้น ๆ เข้าร่วมกิจกรรมแทนนักเรียนทุกคน

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่พบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

3.4 ด้านระบบประกันคุณภาพ บางกิจกรรมไม่สอดคล้องกับกลยุทธ์ของโรงเรียน จึงดำเนินการประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางปรับปรุง แก้ไขหรือยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ

3.5 ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ห้องเรียนและโรงอาหารมีไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ระบบไฟฟ้ามีสภาพเก่า จึงมีการให้นักเรียนเดินเรียนแทนการนั่งประจำห้องและกำหนดการซ่อมแซมระบบไฟฟ้าไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี

3.6 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีนักเรียนเลือกรายวิชาคั่นคว่ำอิสระบางวิชาเป็นจำนวนมาก ทำให้วัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ จึงปรับเปลี่ยนโครงการให้สอดคล้องกับกิจกรรมเพื่อให้สามารถนำงบประมาณมาจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมได้

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มาพิจารณากับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. โรงเรียนกุมภวาปีมีองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา 6 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาครู ด้านการเรียนการสอน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านระบบประกันคุณภาพ ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อธิบายได้ว่าทั้ง 6 ด้าน เป็นการดำเนินงานในกลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงานบุคคลและกลุ่มบริหารทั่วไป ซึ่งทุกโรงเรียนต้องดำเนินการทั้ง 6 ด้าน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562, หน้า 1) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของการศึกษา คือ “การเรียนรู้ของผู้เรียน” ในการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ จึงมีความจำเป็นต้อง “ปฏิรูปการเรียนรู้” ของผู้เรียน ซึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอีกหลายประการ ได้แก่ 1) ครูผู้สอน 2) หลักสูตร 3) การเรียนการสอน 4) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา ทวีพยัญจันทร์ (2560, หน้า 87-88) ได้ศึกษาการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาในจังหวัดระยองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 เป็นการบริหารที่มีการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่ดีมีการวางแผนงานอย่างชัดเจน มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้นักเรียน และผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาส่งเสริมสถานศึกษา

2. โรงเรียนกุมภวาปีดำเนินการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาครู ครูทุกคนอบรมไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมงต่อปี รายงาน กำกับ ติดตามผ่านระบบออนไลน์และสรุปผลในภาพรวมเพื่อปรับปรุง พัฒนาครูต่อไป ซึ่งองค์ประกอบการพัฒนาครู ประกอบด้วย

ด้านการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการฝึกอบรมสัมมนา

2.2 ด้านการเรียนการสอน เน้นการสอนเชิงรุกและใช้เทคโนโลยีในการสอน ติดตาม ประเมินผล โดย การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการสอน การจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งองค์ประกอบการเรียนการสอนจะประกอบไปด้วยหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน และการประเมินผล

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานประเมินผลจากการประเมิน ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและนำไปปรับปรุง พัฒนากิจกรรมครั้งต่อไปอธิบายได้ว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพ ตามความต้องการของชุมชนก็ควรให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมและการประเมินผล การดำเนินงานของโรงเรียนด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา ทรัพย์จันทร์ (2560, หน้า 87-88) ได้ศึกษา การบริหารที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาในจังหวัดระยองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 เป็นการบริหารที่มีการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่ดีมีการวางแผนงานอย่างชัดเจน

2.4 ด้านระบบประกันคุณภาพ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และ พันธกิจให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ประเมินผลตามตัวชี้วัดและ ค่าเป้าหมายที่กำหนดและนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมต่อไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา ทรัพย์จันทร์ (2560, หน้า 87-88) ศึกษาการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาในจังหวัดระยองสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 เป็นการบริหารที่มีการจัดการเรียนการสอน ที่มีคุณภาพเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่ดีมีการวางแผนงานอย่างชัดเจน และผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาส่งเสริมสถานศึกษา

2.5 ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แต่งตั้งคณะกรรมการ ดูแล พัฒนาอาคารสถานที่ให้น่าดู น่าอยู่ น่าใช้ จัดให้มีสื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการสอนครบทุกห้องเรียน กำกับ ติดตาม ประเมินผลและนำผล การประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา ทรัพย์จันทร์ (2560, หน้า 87-88) ศึกษาการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาในจังหวัดระยองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาในจังหวัดระยอง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 เป็นการบริหารที่มีการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเน้นนักเรียน เป็นศูนย์กลาง มีการจัดบรรยากาศสถานศึกษาในทางบวกเหมาะต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ประเมินหลักสูตร โดยผู้มีส่วนได้เสียและมีการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรให้เป็นปัจจุบัน ทันสมัย อธิบายได้ว่าหลักสูตรสถานศึกษา เกิดจากความต้องการจำเป็นของชุมชนและท้องถิ่น

3. สภาพปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาของ โรงเรียนกุมภวาปี เป็นดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนาครู อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และสถานที่ในการจัดอบรมไม่เพียงพอ จึงแบ่งครูเป็นกลุ่มย่อย ๆ และกำหนดวันอบรมเป็นช่วง ๆ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ารับการพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ อรุณ รักธรรม (2552, หน้า 125-126) ได้กล่าวถึง การพัฒนาครู ประกอบด้วย การฝึกอบรมและสัมมนา เป็นวิธีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถมีความเข้าใจ มีทักษะและทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน โดยใช้กลวิธีที่เหมาะสมในการสร้างประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อพัฒนาสถานศึกษากิจการกรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้กำหนดไว้

3.2 ด้านการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ทำให้กระทบต่อเวลาเรียน จึงบูรณาการกิจกรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเข้าด้วยกันและให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น ๆ เข้าร่วมกิจกรรมแทนนักเรียนทุกคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ (2559, หน้า 46-55) วิจัยการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นการศึกษาในลักษณะองค์รวมของการพัฒนาโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมีนโยบายที่ส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมประชุมสัมมนา ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่พบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ อธิบายได้ว่าโรงเรียนกุมภวาปีได้รับความร่วมมือและให้ความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษาเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมกันพัฒนาการศึกษาแบบกัลยาณมิตร มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันจึงไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ (2559, หน้า 46-55) วิจัยการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ

3.4 ด้านระบบประกันคุณภาพ บางกิจกรรมไม่สอดคล้องกับกลยุทธ์ของโรงเรียนจึงดำเนินการประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางปรับปรุง แก้ไขหรือยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ จากการศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา ผลการวิจัยปรากฏโดยสรุปดังนี้ ด้านการกำกับตรวจสอบ การปฏิบัติงาน ได้แก่ ขาดระบบและความไม่จริงจังของคณะกรรมการประกันคุณภาพ และด้านการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินการ ได้แก่ ขาดงบประมาณและความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

3.5 ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ห้องเรียนและโรงอาหารมีไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ระบบไฟฟ้ามีสภาพเก่า จึงมีการให้นักเรียนเดินเรียนแทนการนั่งประจำห้อง และกำหนดการซ่อมแซมระบบไฟฟ้าไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรินทร์ เกิดพุ่ม (2564, หน้า 67-76) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อาคารเรียนไม่เพียงพอ มีสภาพชำรุดทรุดโทรม ไม่มีรถบริการรับ-ส่งนักเรียน และไฟถนนส่องสว่าง ระบบไฟฟ้าภายในอาคารชำรุด ไม่ได้รับการสนับสนุนการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์น้ำประปาหมู่บ้านไหลไม่สม่ำเสมอ

3.6 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีนักเรียนเลือกรายวิชาคั่นควาอิสระบางวิชาเป็นจำนวนมาก ทำให้วัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ จึงปรับเปลี่ยนโครงการให้สอดคล้องกับกิจกรรมเพื่อให้สามารถนำงบประมาณมาจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรินทร์ เกิดพุ่ม (2564, หน้า 67-76) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล

อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 พบว่า วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอในการปฏิบัติของนักเรียน โรงเรียนจัดทำเว็บไซต์แต่ขาดการนำไปใช้และบุคลากรผู้รับผิดชอบยังขาดความรู้ในการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและแนวคิดของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีขอบเขตเนื้อหาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาครู ด้านการเรียนการสอน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านระบบประกันคุณภาพ ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ด้านการพัฒนาครู ควรแบ่งครูเป็นกลุ่มย่อย ๆ และกำหนดวันอบรมเป็นช่วง ๆ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ารับการพัฒนาเพื่อให้เพียงพอต่อวัสดุ อุปกรณ์ที่มีและเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาอีกทางหนึ่งด้วย
- 1.2 ด้านการเรียนการสอน ควรบูรณาการกิจกรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเข้าด้วยกันและให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายของกิจกรรมนั้น ๆ เข้าร่วมกิจกรรมแทนนักเรียนทุกคน เพื่อลดการกระทบกับเวลาเรียนของนักเรียน
- 1.3 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่มีข้อเสนอแนะจากการวิจัย
- 1.4 ด้านระบบประกันคุณภาพ ควรดำเนินการประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางปรับปรุง แก้ไขหรือยกเลิกกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับกลยุทธ์ของโรงเรียน
- 1.5 ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรมีการให้นักเรียนเดินเรียนแทนการนั่งประจำห้องและกำหนดการซ่อมแซมระบบไฟฟ้าไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี
- 1.6 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงโครงการให้สอดคล้องกับกิจกรรมเพื่อให้สามารถนำงบประมาณมาจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาครูของสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุตรธานี
- 2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุตรธานี
- 2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุตรธานี
- 2.4 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุตรธานี

2.5 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา
สู่โรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

2.6 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ
ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา ทรัพย์จันทร์. (2560). การบริหารที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาในจังหวัดระยองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชรินทร์ เกิดพุ่ม. (2564). สภาพปัญหาและพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล
อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภาณุพงศ์ พนมวัน. (2562). แผนการศึกษาแห่งชาติกับการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของประชากรไทยวัยแรงงานปี 2562.
วารสารการศึกษาไทย, 17(1), 27-31.
- โรงเรียนกุมภวาปี. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปี 2564. สืบจาก 17 กันยายน 2562 จาก <http://kwp.ac.th/ita/>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). รวมผลงานสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการในรอบ 1 ปี (มีนาคม
2564 – 2565) EDUCATION WE CAN TRUST. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานแนวทางการยกระดับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน
(O-NET). กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2561). โครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการ
จัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2562. สืบจาก 17 กันยายน 2562 จาก
https://www.m-society.go.th/article_attach/14494/18145.pdf.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2564). ฟิสิกส์รอบตัว ตอนฉนวนกันความร้อน.
สืบจาก 17 กันยายน 2562 จาก <http://scimath.org/lesson-physics/item/7308-2017-06-14-15-23-36>.
- อรุณ รัชธรรม. (2552). หลักมนุษยสัมพันธ์กับการบริหาร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อำรุง จันทวานิช. (2547). แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Bertalanffy, L. V. (1968). *General System Theory: Foundations, Development, Applications*. New York: George Braziller.
- Brooks, J. G., & Brooks, M. G. (1993). *In search of understanding: The case for constructivist classrooms*. Alexandria, VA: Association
for Supervision and Curriculum Development.

- Borko, H. (2004). Professional development and teacher learning: Mapping the terrain. *Educational Researcher*, 33(8), 3–15.
- Bruner, J. S. (1966). *Toward a theory of instruction*. Harvard University Press.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. New Jersey: Prentice–Hall.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. Cambridge, MA: Center for Advanced Engineering Study, Massachusetts Institute of Technology.
- Epstein, J. L. (2001). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Boulder, CO: Westview Press.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 203*. Organization for Economic Co–operation and Development.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday/Currency.
- Sergiovanni, T. J. (2001). *The principalship: A reflective practice perspective* (4th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Wimpelberg, R. K. & Teddlie, B. (1989). Sensitivity to context: The past and future of effective schools research. *Educational Administration Quarterly*, 25, 82–105.